

Lauluga üle murede

POSTIMEES, Verni Leivak, 20. september 2008

Jazzlauljatar Helin-Mari Arder on jõudsalt esinenud ka praeguses õnnistatud olukorras. Ja seda teadlikult, sest on veendunud: inimene mäletab kindlasti ka täiskasvanuna neid laule, mida ta kõhus olles kuulis.

Lapseootel naiste ümber valitseb alati eriline aura, ja Helin-Mari Arder pole selles suhtes erand. Mis aga teda veelgi erilisemaks teeb – hea tuju ja positiivne hoiak, mida rasedad just tihti välja ei näita. Seda vaatamata kõledale septembriilmale ja hoogsalt lisandunud kandamikilodele.

Helin-Mari ellu on paljud asjad jõudnud väikese hilinemisega. Vähemasti võrreldes teiste pereliikmete või sõpradega – õde ja vennad, kes tegelikult temast nooremad, on juba ammu abielus ja kasvatavad lapsi.

Muusikagagi hakkas tundud ja tunnustatud lauljatar tõsisemalt tegelema üsna hilja, alles 25-aastasena. Siin on aga konks: Helin-Mari abiellus tegelikult üsna varakult ja kui see abielu jäänuks kestma, ei tunneks ega teaks me temanimelist lauljatari. Elu oleks kulgenud hoopis teisiti – Helin-Mari Arder töötaks filoloogina, kantseldaks ammu vähemalt kolme last ning kuulaks muusikat vaid raadiost.

Täpsemalt öeldes oleksid prantsuse filoloog?

Jah, õppisin Tartu Ülikoolis, ent see on seniajani lõpetamata. Neljandal kursusel kadusin ära, sest mul polnud enam jõudu sellega edasi tegelda.

Kuhu jõud kadus?

Jõu kadumine oligi just seotud isikliku elu muutustega. Mul ei jätkunud õppetööle keskendumiseks jaksu, ehkki kuni selle ajani olin olnud ainepunktide poolest väga tubli. Lõpuni oli jäänud üsna väike maa.

Järelikult oled väga emotsionaalne inimene?

Seda mulle eriti tihti küll ei öelda.

Siis vastupidi, hoopis külm ja kalkuleeriv?

Ka seda mitte. Arvan, et minu emotsionaalsus sõltub olukorrast, see käib lainetena. Kuna ma Tartus õppisin keeli ja kirjandust, lisaks sellele ka psühholoogiat, pani see mõtisklema elu üle. Inimene ikka otsib enda ja teiste elust võrdluspunkte, ning isikliku elu probleemide kõrvalt veel neisse ainetesse sügavuti minna on päris keeruline.

Nii et tol ajal otsustasin keskenduda isiklike murede asemel rohkem tööle, tegutsesin ühes koolitusfirmas sekretärina. Selles töös polnud tundeid eriti vaja. Näiteks koolitusmaterjali paljundamine tekitas heal juhul viha hoopis streikiva paljundusmasina vastu.

Psühholoogia oli vaid lisaeriala?

Jah. Itaalia keel ja psühholoogia. Lihtsalt enese harimiseks, et ennast ja teisi paremini mõista ning selle nägemiseks, et maailm on väga mitmekesine ning inimesed ja kultuurid väga erinevad.

Lisaks itaalia keelele valdad ju veel päris mitut keelt?

Jah. Kusjuures olen veendunud, et inimene hakkab eri keeli rääkides erinevalt käituma.

Itaalia keelt kõneldes muutud ootamatult temperamentsemaks?

Täpselt, tahtsingi selleni jõuda. Eriti kui oskad keelt ja oled nende kultuuriruumis viibinud. Hakkad kätega vehkima ja valjuhäälselt rääkima. Hispaania keel tundub samuti selline. Prantsuse keel omakorda soodustab veidi väljapeetumat käitumist, see on natuke salapärane. Portugali keele osas on mul raske sõna võtta, sest ma küll laulan selles keeles, aga ei kõnele.

Inglise keelega on see paha asi, et see on kuidagi üldine ja nii rahvusvaheline, et tuntumate jazzlaulude tekstide puhul võib inglise keel loole isegi kahjuks tulla. Laulu sõnum justkui kulub ära. Sageli ei mõelda enam laulutekstile, seda esitatakse rutiinselt ja mehaaniliselt, ning seetõttu vajab inglise keeles laulmine ekstrapöö, et sõnade tagant ka tähendus välja tuua. Tuleb otsida paralleele enda elust või kasutada mõnd muud abinõu, et tekst sügavama tähenduse saaks.

Oled aastaid ka Soomes elanud ja õppinud.

Soome keel on küll selline huvitav keel, et temas on oma ilu, kuid teda võib samas ka väga kangelts kõnelda. Lausa nii, et see keel ei ole enam ilus.

Olen mitu aastat õppinud Helsingi Ülikoolis, kus tänaseks on veel vaid mõned lõputööd teha. Kuigi Tartu Ülikooli stuudium jäi mul pooleli, ei meeldi mulle üldiselt asju poolikuks jätta. Elukaaslane Teet, kes samuti Soomes õpib, julgustab ka, et ma ikka oma õpingud lõpetaksin. Mõned aastad tagasi pingutasin väga, et Soome kooli kõrvalt õpingud Georg Otsa nimelises muusikakoolis kindlalt lõpetada.

Mida selle diplomiga ikka peale hakata?

On ikka – Eestis on vähe pop-jazzi muusikaharidusega inimesi, kel paber ette näidata. Esinemiste puhul pole sel muidugi mingit tähtsust, aga muusiku pikk leib on ju õpetamine. Seal kehtivad paraku bürookraatlikud reeglid.

Kavatsed astuda muusikaõpetajast ema jälgedes?

Jah, olen juba astunud ka – Saue muusikakoolis, Otsa-koolis, Eesti Muusikaakadeemias, Pelgulinna kultuurikeskuses, Soomes Ebeli pop-jazzi koolis...

Tuleb välja, et oled väga kogenud pedagoog?

Vaat seda ei saa öelda. Pedagoogiks kasvatakse, ja see võtab aastakümneid.

Milline sa lapsena olid?

Vanemad on rääkinud, et olime noorema õe Kristinaga veidi vastandlikud tegelased. Tema on särtsakas ja tegutseja tüüpi, seni tõhus ja tubli inimene.

Mina seevastu unistaja ja luuleline tüüp. Meil olnud klaveri taga täiesti erinevad improvisatsioonid – kui mina improviseerisin looduse teemadel, et «pilved, pilved, pilved», ja siis «äike, äike, äike», siis õde lõi lugusid igapäevastel teemadel: «pesuköögis jälle kraan tilgub», «vanaema konksvarvas valutab» jne. Nii et mina olin selline õrnake.

Meil on suur perekond. Lisaks õele on ka kaks nooremat venda – Andreas ja Aleksander. Kuna mina olin vanim laps, siis mida edasi, seda enam pidin teiste eest vastutama ja vendade puhul tundus tihti, et neid on kõik kohad täis, korraga nii maja alumisel kui ülemisel korrusel.

Arvan küll, et ühe lapsega ma ei piirduks. Mitmekesi on lastel kasvades palju lõbusam ja nad arenevad palju kiiremini. Muide, õel on juba kolm ja mõlemal vennal kaks last!

Näed – jälle oled pisut hiljaks jäänud!

Nii see on, jah.

Elukaaslase Teeduga kohtusite Helin-Mari Arderi trios?

Tegelikult juba varem, Otsa-kooli bigbändis. Trio on natuke hilisem kooslus. Teet on alati olnud suur bigbändimuusika huviline, nii et meie lähema tutvumise ajal – olime ka enne kohtunud – juhendas ta kooli bigbändi, ja meie, pop-jazzi eriala tudengid, olime solistid.

Elasime Teeduga ühes kandis, Nõmmel, niisiis ta küsis, kas ta saab mind pärast proovi koju viia.

Olete elukaaslased juba aastaid – miks mitte altari ette minna?

Kui oled ühe korra pettumuse üle elanud, pole järgmisel korral altari ette enam nii väga kiire, ehkki ma mõistan, et see annab inimesele suurema turvatunde. Tegelikult on aga tähtsaim, et see turvatunne oleks iseenda sees ja põhineks inimeste kas või sõnatul kokkuleppel. Et nad tõesti hoolivad teineteisest ega tee niisama haiget.

Kui ma esimest korda abiellusin, siis ma väga uskusin sellesse. Mulle ei tulnud pähegi, et midagi võiks valesti minna, uskusin siiralt, et inimene abiellub ühe korra ja jäädavalt. Ja kui selgus, et see nii ei olnudki, oli see mulle väga suur šokk.

Igatahes oli positiivne elumuudatus see, et muidu poleks ma muusika juurde tulnud. Varem laulsin peamiselt kodus, omaette. Vist ema käest sain jazzmuusika noote, ja mulle need laulud väga meeldisid. Kõik sellised vanad tuntud jazzistandardid nagu «Smoke Gets In Your Eyes» või «It´s All Right With Me».

Aga kui isiklikus elus ei läinud enam hästi, kadus ka hirm läbikukkumise ees. Mul ei olnud enam midagi kaotada, näiteks kurikuulsatel Otsa-kooli sisseastumiseksamitel. Ja sisse sain suhteliselt napilt, sest sageli hinnatakse lauljat just vokaali võimsuse põhjal. Minul seda ei ole, pigem filigraansem ja kammerlikum esitus, millega mikrofonilaulu puhul pole probleeme. Mul on n-ö väike hääl.

Kuidas sulle tundub, kas praeguses õnnistatud olukorras on ka sinu laulude interpreteerimine muutunud?

Ei ole. Pürin alati selle poole, et olla lugude esitamisel aus. Võib-olla on kohati tehniliselt raskem laulda, sest laulja instrument on tema keha. Ja kuna keha on uues olukorras, ei tea kunagi ette, mis täpselt laulmisele mõjub, kuidas hääl kehast tuge saab. Aga kui valiksin väga spetsiifilised laulud, võiksin arvatavasti väga härdaks muutuda.

Mul on repertuaaris näiteks selliseid lüürilisemaid ja mõtisklevamaid laule ning ka mõni häällaul. Neid sobib aga esitada vaid kontsertolukorras, mitte mõnel kärarikkamal koosviibimisel.

Sest tempokamal esinemisel pole mõtet hakata kuulajate tuju rikkuma?

Jah, ei kuulajatel ega endal, sest tempokamal üritusel ei võta keegi tõsisemat sõnumit vastu – inimesed tahavad neil üritustel ju vaid tšillida. Aga mõtisklevamat muusikat peab ka suuremas kontsertkavas olema parajalt, et kuulaja suudaks seda vastu võtta. Mõni lüüriline laul pika esinemise ajal ei muuda nende kuulamist koormavaks.

Oma lapsele on juba hällilaul valitud?

Ma tahan oma ema käest üle küsida ühe laulu kohta, mida ta mulle kunagi laulis, sest mul endal pole see enam meeles, kuigi tuli tuttav ette, kui ta seda mulle nüüd ümises. Aga kindlasti ei piirdu ma ühe hällilauluga ja arvatavasti mõtlen ka jooksvalt midagi ise välja.

Ilmselt ei saagi lapsel kõhus kuuldud muusika meeles olla?

Mõned inimesed väidavad, et nad mäletavad küll. Mulle rääkis brasiilia laulja Sergio Bastos ühest oma sõbrast, kes oli täiskasvanuks saanuna kuulnud muusikat, mida ta enda teada polnud kunagi varem kuulnud, aga ometi oli see muusika talle täiesti tuttav.

Kui ta oma ema käest uuris, siis selguski, et tema ema oli lapse kandmise ajal just seda muusikat väga palju kuulanud. Ning ilmselt sellest ajast oligi see tema mällu jäänud. Usun samuti, et lapsele võib juba kõhus olles nii mõndagi meelde jääda. See on ka uuringutega kindlaks tehtud, et nad võivad hiljem üht-teist ära tunda.

Sinu laps kuuleb praegugi meie juttu?

Jaa, ta kuuleb ka praegu. Ma kuulan ja laulan üsna erinevaid lugusid ja arvan, et praegu pole tingimata ühte kindlat lugu, mida ta hiljem ära võiks tunda, kuna minu repertuaar on väga lai. Kindlasti saaks mingite meetodite abil mõõta, kas laps tunneb pärast sündimist mõned juba kõhus kuuldud lood ära.

Sünnikuupäev on paika pandud?

Praegu küll, jah, 28. september, aga eks see ole statistika järgi pakutud päev.

Ultraheliga tehti kindlaks, kes sünnib?

Tütar. Mina ja mu elukaaslane olime sellega väga rahul. Kuigi meil kehtib enamasti ju vana uskumus, et esiklaps võiks olla poiss. Aga kui ma siis selle peale mõtlema hakkasin, siis tundus, et olekski loomulikum, kui esimene laps on tütar. Muretsesin siis natuke, mida Teet mõtleb, aga tema oli väga rahul. Ütles, et tema miskipärast arvaski, et sünnib tütar. Aga kui peaks ikkagi juhtuma, et tuleb poiss, oleksin ka väga rahul. Kuid lapse asend oli ultrahelis käies väga soodne, nii et arst nägi tema soo väga kergesti ära.

Roosad riided on juba ostetud?

Ei, mul on ju päris palju asju oma õelt ja vendadelt, mis lähevad taaskasutusse. Et olla säästlik, lapsed kasvavad ju nii ruttu! Minu meelest on äärmiselt mõistlik lastele vajaminevat üksteisele edasi anda, nagunii saab ju üht-teist ikka ka ise juurde ostetud...

Suguvõsa on elevil?

Muidugi, teinekord on tunne, et rohkemgi veel kui mina... Väga ootavad. Üks tuttav ütles küll, et oh sa vaesekene, sul jääb see suurem lapsekandmine suvesse, et siis on nii raske! Mina leidsin, et vastupidi, just hea, et suvel.

Ei pea riiete pärast nii palju muretsema. Praegugi ei jõua ilm veel nii külmaks minna, et peaks hakkama spetsiaalselt suuri mandleid ostma, mida ma hiljem enam kunagi ei kannan. Ja pigem läkski nii, nagu ma ise mõtlesin. Väga mugav ja mõnus oli. Eks igaühel ole oma lapseootusest ise kogemused.

Tujutsemist oled iseenda juures täheldanud?

Mitte väga. Eks tujutsemist tule siis, kui olen väga väsinud, aga seda juhtub harva. Mina tegin küll tööd nii kaua, kui sain, ja seda on olnud just parajalt. Pigem võtan tööd praegu kui lõõgastust – lauldes avaneb suurepärase võimalus unustada igasugused mured. Saan keskenduda muusikale ja unustada need vaevused, mis lapseootel naisi ikka aeg-ajalt kimbutavad.

Millal kavatsed lavale naasta?

Sõltub muidugi lapse ilmaletulekust ehk sellest, millise enesetunde ja tervise juures me pärast seda oleme. Mina jätkaksin esinemistega mõistlikul määral niipea kui võimalik. Algul ehk vajaksin mõnda toredat lapsehoidjat, kes just esinemistel kaasas käiks – nii väike laps peab ju olema emale võimalikult lähedal. Ilmselt on laps siiski pärast sündimist üsna pikka aega minu kõige tänulikumaks publikuks.

CV

Helin-Mari Arder Sündinud 12. mail 1974. Õppinud Tartu Ülikoolis prantsuse keelt ja kirjandust, Helsingi Stadia kõrgkoolis pop-jazzlaulu ning muusikapedagoogikat. Lõpetanud 2003. aastal Georg Otsa nimelise muusikakooli pop-jazzlaulu erialal.

Elukaaslane muusik Teet Raik.

Isa Jaan Arder tuntud muusik (Apelsin, Hortus Musicus), ema Lembi Arder muusikaõpetaja. Ilmunud viis CDd: «Vaikne hetk», «Su aknast näen», «Mu süda ärka üles», «Kuulates Legrandi» ning «I'm Starting to Like You».

Teised Helin-Marist

Jaan Arder

isa

Helin-Mari on suur unistaja, kuid väidetakse ka, et ta on väga kange iseloomuga. Minul siiski sellist isiklikku kogemust pole. Ju ta on siis oma printsiipidele kindel. Seda tean aga kindlasti, et tütar on täielikult rohelise mõtteviisiga.

Juba enne prügisorteerimise kampaaniate algust kogus tema kõike sorditi. Ekstreemse näitena viis ta ammu-ammu... *Abikaasa teeb kõrvalt nägusid!* ... Igatahes oli hiire hukkamine nii suur asi, et ta parem viis selle hiire lihtsalt välja ja lasi lahti.

Teet Raik

elukaaslane

Helin-Mari on väga aus ja siiras ükskõik millises olukorras. Alati sada protsenti usaldusväärne, temas võib täiesti kindel olla. Samuti väga hea suhtleja ning hooliv ümbritseva suhtes. Armastab väga loodust ja loomi ning on äärmiselt kaastundlik.

Paar korda oleme leidnud hulkuva koera, võtnud siis enda juurde – ükskord juhtus see lausa vana-aastaõhtul. Võtsime üheks ööks ja järgmisel päeval otsisime peremehe üles. Ilus uusaastamuinasjutt! Ja kõik toimus just Helin-Mari eestvõttel.

Laval mõistame teineteist kenasti, oleme ka juba kaua koos mänginud, nii et tunnetame teineteist suurepäraselt. Põnnama ei löö ta kunagi, olgu ta siis ükskõik millises ekstreemses olukorras.

<http://www.postimees.ee/34505/print/lauluga-ule-murede/>